

Людмила Георгіївна Русалкіна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземної мови,
Одеського медичного університету,
м. Одеса, Україна

УДК 811.111'243-26:378.661 (477)

УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ І ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

В статье рассмотрены возрастные особенности студентов медицинских вузов. Определены психологические условия формирования англоязычной компетентности в юношеский период.

Ключевые слова: *будуєчі лікарі, психологічні та вікові особливості, англоязычне общеніє.*

The article deals with age peculiarities of higher medical school students. The psychological conditions of English language proficiency formation at the young age are defined.

Key words: *future doctors, psychological and age peculiarities, English communicative skills.*

В умовах розвитку сучасної освітньої системи важливого значення набувають професіоналізм, компетентність та високий рівень комунікабельності фахівців. Високий рівень комунікативних умінь спеціаліста будь-якого профілю може забезпечити адекватне розв'язання будь-яких проблем, з якими щодня доводиться стикатися у професійній діяльності. У країнах, що займають провідні місця у сфері медичного обслуговування, доведено, що рівень комунікативної компетенції лікаря є запорукою його успіху у справах, пов'язаних із виконанням професійних обов'язків. Тому кожний майбутній лікар, отримуючи спеціальну медичну освіту має оволодівати комунікативними вміннями.

Питанню вивчення іноземних мов майбутніми лікарями приділяється достатньо уваги. Так, А. М. Анкушева, К. С. Дубович, К. О. Митрофанова, О. П. Петрашук досліджували формування лексичної компетенції, Л. В. Лимар вивчала розвиток вміння писемного мовлення, І. О. Попова розглядала проблему навчання читання текстів професійної спрямованості. Однак проблема формування вмінь усного англомовного спілкування у майбутніх лікарів, які забезпечують комунікацію у різних ситуаціях професійної діяльності, залишається нерозв'язаною. Практика діяльності вищого медичного навчального закладу потребує продуктивних методик, що спрямовані на

формування усного професійного мовлення майбутніх спеціалістів у галузі охорони здоров'я. Переважна більшість методик, розроблених для розвитку вмінь англомовного спілкування, не враховує вікові та психологічні особливості студентської аудиторії. З цього випливає, що науково-педагогічному працівнику необхідно знати та розуміти особистість студента для визначення більш ефективних прийомів та методів навчання.

Дослідженню особливостей студентського віку приділяли увагу багато психологів (Л. С. Виготський, Е. В. Клімов, В. Н. Осипова, А. О. Смірнов, Г. С. Костюк, І. С. Кон, В. П. Кутіщенко, П. М. Якобсон та ін.), які показали його специфіку та неоднорідність, проаналізувавши основні психолого-вікові особливості інтелекту, вольової та емоційної сфер.

Проте проблема психолого-вікових особливостей студентів залишається у фокусі уваги науковців, оскільки наявні дослідження не вичерпують аспектів питання психологічних передумов формування англомовної компетентності студентів медичних ВНЗ, що і є предметом нашого дослідження. Це зумовлює актуальність цієї статті.

Першим важливим чинником у процесі навчання спілкування англійською мовою майбутніх лікарів є *врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів*, серед яких провідним вважаємо

інтелектуальний розвиток (зокрема, сприйняття, увага, пам'ять, мислення, увага, ерудованість, наявність широкого кола пізнавальних інтересів стосовно медичної галузі).

Другим важливим чинником ефективної організації НВП є *врахування вікових особливостей студентства*. На думку багатьох психологів, оптимальний розвиток інтелектуальних функцій досягається в період пізньої юності – ранньої дорослості (у науковій літературі цей період припадає на студентські роки), а їх інтенсивність буде залежати від двох чинників: *обдарованості* (внутрішній) та *освіти* (зовнішній).

Завдання науково-педагогічного працівника полягає в організації навчального процесу так, щоб відбулося перетворення зовнішнього, соціального чинника у внутрішній, що й буде формувати цілісну структуру інтелекту студента. Як соціальна група, студентство характеризується визначеністю у майбутній професії, сформованістю стійкого ставлення до обраного фаху. Рівень уявлень студента про професію співвідноситься з рівнем ставлення до навчання: чим більше студент знає про обрану майбутню професію, тим більш позитивним є його ставлення до навчання.

Зупинимося на цій проблемі детальніше та розглянемо психологічні та фізіологічні зміни в період юнацтва, які необхідно враховувати під час організації навчальної діяльності.

У сучасній віковій періодизації студентський вік умовно збігається з молодіжним періодом, нижньою межею якого є час первинної соціалізації (16–17 років), а верхньою – завершення соціалізації зі засвоєнням професійних, культурних, сімейних функцій (24–25 років) [3]. На процес формування вмінь англійського спілкування впливають вікові особливості студентів (18–20 років), серед яких: найвища активність пам'яті, мислення, спрямованого на розв'язання розумових завдань, швидкість переключення уваги під час опрацювання вербально-логічних задач, високий рівень володіння логічними операціями, системне розуміння суті та сенсу власних дій. Як показують психологічні дослідження (М. Й. Варій, Л. М. Веккер [2], С. Д. Максименка, О. О. Смирнова), студенти під час вивчення іноземної мови не користуються механічною пам'яттю. Вони намагаються перетворити механічне запам'ятовування у логічно організовану мнемічну діяльність. У цьому віці краще розвинена зорова та змішана пам'ять, ніж слухова. Тому під час вивчення іноземної мови важливо застосовувати новий фаховий матеріал до змісту вправ, що сприятиме формуванню дієвості знань та свідомому розвитку професійного мовлення майбутніх лікарів.

У студентів сформована мовна система рідної мови, а в цьому віці виявляються також високі реакції переключення та перебудови раніше засвоєних словесних зв'язків, що сприяє організації процесу засвоєння іноземної мови. Це надає змогу на практичних заняттях ставити більш важливі завдання щодо оволодіння змістом навчального матеріалу з іноземної мови (порівняно зі шкільним навчанням), а також

використовувати прийоми складного спілкування, аналізу, інтерпретації, що розвивають уміння висловлювати ставлення до навчального матеріалу.

Для того, щоб зрозуміти, як змінюється характер висловлювань студентів упродовж навчання у ВНЗ, необхідно згадати, що Л. С. Виготський [3] визначав різницю в оволодінні рідною та іноземною мовами як неоднаковість способів оволодіння: «знизу вгору» – для рідної мови і «зверху вниз» – для іноземної.

Окрім того, період юнацтва характеризується свідомим ставленням до рідної мови, як до засобу мислення, де не лише закріплюються його результати, але й за допомогою якого формується думка, виникає прагнення свідомого спілкування з використанням іншомовного матеріалу. У зв'язку з цим необхідно врахувати на кожному занятті принципи свідомості та системності, що дозволяє виділити методичні прийоми щодо реалізації закономірностей логічного мислення за допомогою узагальнення і мовного матеріалу, і екстралінгвістичної інформації [1].

Для оволодіння вміннями спілкування на іноземній мові з психологічної точки зору важливо враховувати рівень розвитку загальнокомунікативних умінь студентів. Ураховуючи принцип наступності, науково-педагогічний працівник ВНЗ повинен з'ясувати рівень сформованості мовлення першокурсників після закінчення ЗНЗ, оскільки навчання там також спрямовано на формування основ спілкування іноземною мовою. Однак необхідно зазначити, що рівень іншомовної комунікативної компетенції кожного студента-першокурсника є індивідуальним і залежить від багатьох чинників: де, коли і в якому ЗНЗ (міському/сільському), ліцеї або гімназії студент вивчав іноземну мову; чи входила іноземна мова до сфери особистих зацікавлень; які індивідуальні можливості та здібності студент має до її вивчення. Тому кожен студент медичної спеціальності проходить по своєму переживає період формування вмінь спілкування на іноземній мові, починаючи з того рівня оволодіння, на якому він знаходився до початку навчання в медичному ВНЗ.

Як засвідчує дослідження К. Ф. Єфремової, у студентів існують певні труднощі у спілкуванні:

- 1) нерозуміння партнера зі спілкування, тобто недостатня сформованість перцептивної сторони спілкування;
- 2) невміння правильно поводити себе під час комунікації, незнання предмета спілкування [5].

Зусилля науково-педагогічного працівника повинні бути спрямовані на подолання таких труднощів для того, щоб надалі було простіше формувати професійно значущі комунікативні вміння.

На занятті з іноземної мови виявляється активність мислення студента, спрямована на розв'язання розумових завдань, що містять упорядковано-систематичний характер, призводять до теоретичного узагальнення. На цьому етапі розвитку для студента важливим є не засвоєння окремих фактів та деталей, а системне розуміння суті та сенсу дій. Його цікавить синтез частини і цілого, приватної/конкретної дії

і загальної схеми діяльності. Необхідно зауважити, що ті форми навчальної діяльності на занятті, в яких ці тенденції простежуються, є більш продуктивними для студентів.

В оволодінні студентами медичної спеціальності спілкуванням на іноземній мові доцільно враховувати положення, що розроблені американським ученим Малкольм Ноулз щодо навчання дорослих на відміну від учнів. Дорослі є автономними у власних відносинах з іншими. Вони здатні самостійно визначити та наголосити, яким змістом навчального матеріалу вони хочуть оволодіти. Відносини науково-педагогічного працівника зі студентами мають базуватися на допомозі, тобто, науково-педагогічний працівник – це лише фасилітатор (той, хто забезпечує групову комунікацію) у загальному навчальному середовищі. Студент бере активну участь у розв'язанні питання, що і коли вивчати. Навчання сконцентровано на студенті, а навчальні програми орієнтовані на їхні професійні інтереси [6], що мають безпосередній вихід у професійну мовленнєву діяльність, під якою ми розуміємо процес активного, цілеспрямованого професійного спілкування людини з іншими людьми, які працюють у цій галузі.

Таким чином, перелічені особливості підтверджують необхідність впровадження індивідуального підходу до навчання майбутніх лікарів, з метою мотивації до самостійності у розв'язанні поставлених завдань.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок про те, що з урахуванням психологічних та

вікових особливостей студентського віку, процес навчання іноземної мови студентів медичних ВНЗ стане більш логічно побудованим та ефективним.

Використані літературні джерела

1. *Алексєєнко Т. М.* Організація навчання монологічного мовлення студентів-медиків першого курсу [Текст] / Т. М. Алексєєнко // Вісник ХНУ, Харків. – 2009. – № 12. – С. 11–17.
2. *Веккер Л. М.* Психика и реальность. Единая теория психических процессов [Текст] / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 1998. – 685 с.
3. *Выготский Л. С.* Мышление и речь [Текст] / Л. С. Выготский. – М.: Издательство «Лабиринт», 1999. – 5-е изд., испр. – 352 с.
4. *Еремина Л. Я.* Оптимизация обучения иноязычной устной речи на начальном этапе языкового вуза на основе компетентностного подхода [Текст]: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. Я. Еремина. – СПб., 2006. – 190 с.
5. *Ефремова Е. Ф.* Педагогические условия повышения эффективности иноязычной подготовки студентов медицинского вуза [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е. Ф. Ефремова. – Волгоград, 2009. – 22 с.
6. *Малкольм Ноулз.* The Modern Practice of Adult Education. Andragogy versus pedagogy, Englewood Cliffs: Prentice Hall // Cambridge, 1970. – 89 p.

